

1.

20

TIMHAMBAMBA LOKO TI PHAHLIWA.

K24/8

1. E timhamba i šwilo le'šwi humeseriwaka kumbe ku dlayeriwa e šwikwembu lešwaku šwi ta hola e timbilu, šwi nga ti holoŋela e muŋabyi kumbe e ŋa aki ŋa muti. Ku ni timhamba tinwana le ti ku laŋekaka ku phahliwa hi ku humesa e šifuwo. E šifuwo ša kona e mikarhi minwana ša dlayiwa, kambe e mikarhi minwana a ši dlayiwi. Tinwana i timhamba ta le šwi e šwikwembu šwa kona a šwi ambala šwona kumbe e ku dya šwona.
2. Hi tlhelo ra šifuwo le ši ši dlayiwaka e ku phahleni ka mhamba hi lešwaku ku komberiwa e ka šwikwembu lešwaku šwi amukela e rifu ra šifuwo leši e matshanweni ya rifu ra munhu lo yi ku phahliwaka yena, kumbe e ŋa muti ra la ŋa ku phahliwaka ŋona. Šwa nononhwa e ku hlamusela hi tlhelo ra le ši ku phahliwaka e muŋabyi kumbe e ŋa muti kambe ši nga dlayiwi.
3. Loko ku ri hi mhamba le yi ku phahliwaka e muŋabyi kumbe e ŋa muti hi le šwi e šwikwembu šwa kona a šwi ambala kumbe ku dya šwona, ku pfumeriwa lešwaku loko e šwiambalo k šwa kona šwi timbiwa e muŋabyi hi mukhuŋa lo wu e šwikwembu šwa kona a šwi ambala ha wona, šwi ta tsaka, kutani šwi ta horisa e muŋabyi kumbe e ŋa muti. E mikarhi minwana loko e mhamba ya kona yi ri ya ŋa muti hikwawo, e šwitsimbo šwa kona šwi tsimbiwa ni le mhandzeni kumbe murhini wa gandzelo.
4. Ku pfumeriwa lešwaku loko hikwaŋo e ŋa muti ŋa ta languta e šwitsimbo lešwi e gandzelweni, e šwikwembu šwi ta tsaka loko šwi ŋona e muti hikwawo wu šwi tsunduka ni ku tsakela e ku languta e šwitsimbo lešwi ku fikela loko šwi hlakala. Šwi ŋa tano ni timhamba le'ti twimbiwaka e mmirini.
5. E timhamba le'ti humesiwaka kumbe ku phahliwa hi le šwi a šwi dyiwa hi šwikwembu, tona ha kanyingi to tšheriwa kumbe ku fumbiwa e gandzelweni. Ku pfumeriwa lešwaku e šwikwembu šwi ta ta e gandzelweni e kuta ta dya e šwa-ku-dya šwa kona, kutani šwi ta tsaka. Loko šwi tsakile, šwi ta kombisa hi ku horisa e muŋabyi ya muti lešwaku ku sala ku ri ni ku rhula e mutini.
6. E timhamba hikwato le ti ku phahliwaka tona, ti tiŋiwa hi tlhe lo rinwe ntsena. Hi lešwaku a ku na mhamba ni yinwe le'yi nga phahliwaka loko ku nga rhangangi ku hlahluŋiwa e tinhlolo - ti ŋa ti pfumela; hikuŋa ku pfumeriwa lešwaku a ku ha šilo le ši ši nga byelaka e munhu le'šwi laŋiwaka hi šwikwembu loko ti nga ri e tinhlolo.

/7. Kutani.....

7. Kutani hi laha šwi tišwiwaka ha kona, e tinhlolo ti tirhisiwa hi tinanga ni vangoma vanwana, kutani-ke a hi hikwašo la'va ti tirhisaka hi fanelo. La va vo tala va vona i va dyi ntsena, a hi vatišvi va ntšhumu. Hi kwalaho e timhamba tinwana to phahliwa kambe ku nga pfuneki ntšhumu.
8. Ha kanyingi loko e munhu a phahliwa e mhamba hambi hi huku kumbe e mbuti kumbe šwinwana le'šwi fanelaka e ku dlayiwa, e munhu lo yi ku timbiwa phahliwaka yena o fanele e ku e tinhlonge ta šwona, tšwinwe ni marhambu manwana ya šwona šikanwe loko šwa ha ku dlayiwa. Loko yo va huku, o fanele e ku tsimbiwa e tinsišva ni minwela ya yona.
9. E šwilo lešwi šwi fanele e ku rhanga šwi hondliwa hi mirhi ku va kona šwi tsimbiwaka. Na šwona e mhamba yinwana ni yinwana yi fanele e ku fundziwa hi lo yi a phahliweke, hambi yi ri yo tsimba e vokweni kumbe e nengeni; hambi yi ri yo hakarhiwa kumbe ku tsimbiwa e nhanwini.
10. A hi hikwašo e vanhu la'va nga ni fanelo yo phahla vanwana e timhamba. Ha kanyingi ku fanele e ku phahla e nwini wa muti. Kambe loko a file ku fanele e ku sala ku phahla e nsati wa yena lo'nkulu loko yi ri mhamba ya muti, kumbe loko yi ri yo kongoma yena ntsena. E mikarhi yinwana na yena e nwana wa vukati wa phehla e mhamba e ka rikwašo loko a khomiwa hi mhamba e henhla ka vana va makwašo wa šinuna.
11. E mukhuša wa ku phahla e mhamba hi lešwaku e muphahli o fanele e ku ntluntlama e ndzhaku ka lo yi a phahliwaka. E mhamba yi phahliwa hi nomu e gandzelweni kumbe e nyangweni ya muti. Loko ku ri ni vanwana kwalaho, va ta fanela e ku ba e rikofu - hi lešwaku e ku losela loko lo yi a phahlaka a ri karhi a vulašula. Hambi yi ri e mikulungwana ya biwa loko a ri karhi a phahla. Loko e mhamba ya kona ku phahliwe hi šifuwo le'ši fanelaka e ku dlayiwa, e nyama ya šona a yi šwekiwi, kambe yo o šiwa. Loko yi wupfile, yo phuriwa yi dyiwa, ku timbiwa e mmirini le'šwi fanelaka e ku timbiwa hi la'va phahliweke.
2. E marhambu ya kona yo yisiwa e nambyeni ya ya wumbekiwa e ndzhoeni. E marhambu ya kona ya fanele e ku ya wumbekiwa hi yena e muphahli wa kona.
12. Hi tlhelo ra šifuwo le'ši nga dlayiwiki, šona šo thikiwa ši ti hanyela. Kamba ši hanya ši ri karhi ši tišwiwa lešwaku i ša mhamba ya mani, kumbe ya muti. Wunwana hi wunwana o fanele e ku ši fundza

/e šifuwo.....

e šifuwo ša kona. Loko ší ngo tshuka ší file, ku fanele e ku laŵiwa šinwana šo ší siŵa.

13. Ku ni mhaka le'yi hlamarisaka e henhla ka ku phahliwa ka timhamba. Loko e mhamba yi ngo phahliwa kambe ku nga pfuneki ntšhumu, ku ringetiwa yinwana, na yona yi nga pfuni ntšhumu, e muphahli o ni matimba yo holoŵela e šwikwembu šwa kona, ni ku šwi ŵula lešwaku šwi ni ŵušokorhi. Lešwo ha kanyingi šwa humelela loko ku ri ni šwinwana le ší e šikwembu šwa kona šwi ŵilelaka ha šwona. Swi tiŵeka hi ku tlhela ŵa ya hlahluŵa na kambe.

End.S. 485.